

POLITICAL & SECURITY STATEWATCH

Monitor lunar publicat de
IDIS "VIITORUL"

www.politics-security.info
nr. 6, septembrie-octombrie
2005

Monitorul este o publicație lunară bi-lingvă care are drept scop analiza anumitor elemente de politică internă, externă și a unor probleme de interes special pentru Republica Moldova. Pentru a monitoriza cu acuratețe tendințele care apar, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” calculează indicatorii Political and Security Statewatch (PSS) pentru a facilita înțelegerea ritmului de creștere sau descreștere, precum și direcția transformărilor democratice în Republica Moldova. Acești indicatori sînt calculați în baza unei metodologii speciale.*

Dinamica indicatorilor PSS pentru septembrie 2005

Indicatorul	iunie	iulie	august	septembrie	Dinamica
Politici interne	3,7	3,25	3,18	3,41	↓
Politici externe	3,6	3,09	2,99	3,32	↓
Factori de securitate	3,68	3,19	3,11	3,58	↓

Punctajul este calculat în scară inversă: 1 este cea mai înaltă și 5 cea mai joasă valoare

1. Dimensiunea politicii interne

Evoluțiile în domeniul politicii interne au cunoscut o traiectorie în descreștere. Despre acest lucru ne vorbește Indicele PSS pentru politica internă care a coborât de la 3,18 în luna august pînă la 3,41 în septembrie¹ (vezi tabelul de mai sus). Descreșterea poate fi explicată prin absența unor evenimente stimulative pentru implementarea programelor strategice de către organele executive, ceea ce, în opinia experților chestionați este similar cu o stagnare.

Parteneriatul politic continuă

Formarea la 4 aprilie curent a unei cooperări constructive parlamentare dintre PCRM, PPCD, PSL și PD a condus la stabilizarea procesului legislativ și aprobarea unor legi importante pentru dezvoltarea democratică a Republicii Moldova - Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, modificarea Legii privind Curtea de Conturi, modificarea Codului electoral, modificarea Legii privind Serviciul de Informații și Securitate (SIS). Trebuie de amintit că aceste legi au făcut parte din condițiile impuse de PPCD (10) la momentul alegerii șefului statului. Realizarea doar a 7 condiții din zece i-a făcut pe unii comentatori politici să se întrebe: va continua acest parteneriat politic și în următoarea sesiune parlamentară? Și dacă da, atunci sub ce

formă poate fi înduplecat liderul PCRM să se țină de cuvînt.

În pofida importanței pe care o avea înaintea alegerii șefului statului Parteneriatul politic, constatăm, că, la moment, acesta și-a pierdut funcția sa originală – depășirea divergențelor strategice și adoptarea unor legi corespunzătoare vectorului integrării europene a Republicii Moldova. Întrucît, toate fracțiunile parlamentare acceptă această direcție de dezvoltare, divergențe grave de tipul celor care au fost în Legislativele precedente nu pot să apară. Și nici nu ar servi intereselor celor mai importanți actori politici. Nu este nici un impediment pentru deputații, indiferent de formațiune, să înainteze o inițiativă legislativă sau să le voteze pe cele propuse de celelalte fracțiuni. Astfel, sensul menținerii unui Parteneriat politic,

mai mult iluzoriu, nu mai este același ca după alegerile din 6 martie, cînd se simțea nevoia inventării unui simbol pentru a porni carul din loc. Sesiunea parlamentară trecută a demonstrat că inițiativele legislative ale Guvernului sau ale unei fracțiuni parlamentare au fost votate nu doar de participanții Parteneriatului, ci și de deputații AMN, și invers. Astfel, teama pentru dispariția acestei forme de interacțiune dintre putere și opoziție este exagerată. Este evident, însă, că dispariția liantului în forma unui Parteneriat politic, ar fi în defavoarea forțelor politice implicate, care ar pierde din imagine în fața electoratului. Cu atît mai mult că s-a format, deja, o imagine stereotip care atribuie în mod mecanic adoptarea noilor reforme participanților Parteneriatului politic.

Menționarea de către șeful statului în toate discursurile oficiale a rezultatelor Parteneriatului politic, a urmărit scopul ținerii confidenței instituțiilor europene în schimbarea de vector produsă în Moldova. Miza a fost reconcilierea puterii și opoziției pentru realizarea obiectivelor integrării

* Metodologia calculării Indicatorilor Political and Security Statewatch (PSS)

Metodologia PSS reprezintă un model sintetic de evaluare a percepției unui grup de 10 experți independenți asupra riscurilor politice și de securitate în trei domenii specifice: Politici interne, Politici externe, Probleme de interes special. Monitorizarea PSS contribuie la identificarea amenințărilor potențiale și efective care privesc stabilitatea instituțiilor publice și asigură coerența analizelor de prevenire timpurie a crizelor. Ratingul PSS nu trebuie de considerat un Indicator absolut și are drept scop formarea unor judecăți generale. Dinamica indicatorilor poate fi găsită în text și reflectă ritmul, direcția transformărilor democratice din RM. Despre metodologie mai amănunțit în anexe.

europene. Însă, această miză nu a fost altceva decât o promisiune făcută de autoritățile moldovenești atât instituțiilor europene, cât și cetățenilor țării.

Îndeplinirea ei urma să fie realizată de către Executivul țării prin implementarea programelor strategice: Planul de acțiuni RM

– UE și SCERS, instrumente de evaluare obiectivă a pașilor RM spre democratizare și reformă. În rest, discursurile înflăcărâte și demagogia preelectorală nu au cum să impresioneze la Brussels. Actualul Parteneriat nu mai reușește să dinamizeze implementarea angajamentelor politice ale opoziției.

Dificultăți economice

Predilecția pentru jocuri politice în defavoarea afacerilor publice a plasat elitele de la conducerea țării în fața unor probleme neprevăzute. După sancțiunile unilaterale din partea Rusiei la exportul de producție agricolă și vin, o nouă scumpire, cea de-a șasea în acest an, a benzinei și a motorinei la 6 septembrie² cu 16,3% și, respectiv, 6,3% pune probleme noi atât Consiliului municipal, cât și candidaților la alegerile locale. Potrivit specialiștilor, în timpul cel mai apropiat costul unui litru de benzină se va apropia de cota: \$1 (12,5 lei). Scumpirea carburanților indispensabili transportului urban și încălzirii centralizate poate conduce la perturbări ale livrării acestor servicii, sau la proteste sociale în perioada alegerilor municipale.

Până în prezent Republica Moldova încă nu dispune de o instituție și o procedură funcțională de monitorizare și audit a Planului de acțiuni RM-UE.

Moldova a prezentat primul raport de monitorizare a Planului de acțiuni RM-UE

Încă de la sfârșitul lui august și începutul lui septembrie funcționarii Guvernului au efectuat ședințe de sinteză și “colectare” a succeselor și rezultatelor Planului de acțiuni RM-UE pentru elaborarea unui raport de monitorizare destinat instituțiilor europene.

Potrivit unui comunicat de presă al Ministerului Afacerilor Externe și al Integrării Europene, la 14 septembrie viceministrul de externe, Valeri Ostalep, a prezentat în fața Comisiei Europene primul raport semestrial de monitorizare a Planului de acțiuni RM-UE³.

Potrivit comunicatului de presă, raportul a fost apreciat pozitiv de către Comisia Europeană, în special pentru faptul, că “într-o perioadă relativ scurtă au fost realizate foarte multe lucruri pe plan național”. Cu excepția autofelicităților oficiale, viceministrul Ostalep nu a putut menționa la conferința de presă nici o realizare concretă a implementării Planului, recunoscând că instituția europeană a dat o apreciere generală Planului urmînd să-l studieze în detaliu⁴.

Raportul a rămas fără reacții atât în RM, cât și la nivelul Comisiei

Europene. Întrebat cum apreciază progresele Moldovei în implementarea Planului de acțiuni, Comisarul UE pentru Politică Externă și Politica de Vecinătate, Benita Ferrero-Waldner a declarat, că „UE salută eforturile serioase pe care le face Moldova... Ne dăm bine seama că aceștia sînt primii pași dintr-un proces îndelungat”⁵. Un răspuns tranșant, dar onest al doamnei Comisar ar fi crispat, probabil, evenimentul deschiderii Delegației UE la Chișinău. Există multe lucruri care urmează a fi învățate la Chișinău, iar onestitatea este pe primul loc. Despre percepția confuză asupra realizării Planului de acțiuni ne vorbește și subindicatorul PSS din politici interne (vezi tabela, Q 8), care este în descreștere de la 3,15 în august la 3,95 în septembrie.

Comparat cu raportul semestrial de monitorizare a Planului de acțiuni Ucraina-UE⁶ prezentat în iunie 2005 la Bruxelles, raportul elaborat de autoritățile moldovenești nu prea scliștește. În acest sens, putem începe cu structura

Actuala maniera de abordare a Planului de Acțiuni RM-UE ar putea să-i coste mult pe oficialii moldoveni, care nu au inclus în bugetul pentru anul 2006 nici un bănuț pentru implementarea Planului de Acțiuni.

Raportului, care poate alimenta confuzii. Chiar în Introducere, Raportul face trimitere la structura narativă și tabelară a Raportului. Cu toate acestea, nu

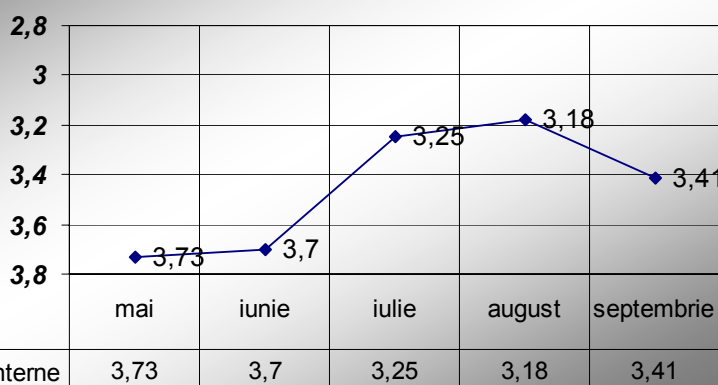
am depistat nici un tabel sau anexă. Nu este clară metodologia de raportare și dacă aceeași logică a monitorizării va fi urmată și pe viitor.

Pot fi evidențiate și alte aspecte negative ale procesului de monitorizare care ne fac să dăm din start o notă rea Raportului. Republica Moldova încă nu dispune, pînă în prezent, de o instituție și o procedură funcțională de monitorizare și audit a Planului de acțiuni RM-UE. Nu că ar exista pe alte domenii strategice, dar pentru UE această absență este izbitoare.

Aspectele prioritare ale procesului de integrare europeană sînt discutate doar în cadrul Comisiei Naționale pentru Integrare Europeană, iar instituția responsabilă de monitorizarea Planului este MAE IE, instituție care ar trebuie să se ocupe nemijlocit de relațiile bilaterale cu alte state și nu poate “da tonul” în materie de planificare a politicilor interne.

Indicatorul PSS reprezintă nivelul de stabilitate în politica internă pentru septembrie 2005

Indicatorul PSS

Punctajul este calculat în scară inversă: 1 este cea mai înaltă și 5 cea mai joasă valoare

Faptul că raportul a fost elaborat în baza rapoartelor ministerelor și autorităților administrative centrale, demonstrează lipsa unei metodologii adecvate de monitorizare. Acest lucru a permis ca în raport să fie incluse date care nu se referă la Planul de acțiuni. De exemplu, alineatul de la pagina 4 „Alegerile municipale și ale primarului în 11 localități din republică au fost recunoscute de către observatorii internaționali și cei naționali drept corespunzătoare standardelor OSCE și Consiliului Europei”, nu își găsește referință în Planul de acțiuni, unde se vorbește doar de alegerile parlamentare. Aparent, autorii raportului au lucrat nervos și au abuzat de copy/paste-uri pentru a reuși să expedieze un raport formal, care pune mai multe întrebări decât dă răspunsuri.

Osâlbiciune a raportului este și substituirea acțiunilor concrete cu eforturi de rutină pe care le depun instituțiile centrale. Un exemplu în acest sens este următoarea relatare care iese în evidență prin maniera sa inadverentă: „În scopul unei organizări eficiente a procesului de expertizare a actelor normative și legislative în vigoare, precum și a proiectelor de acte sub aspectul anticorupție, Ministerul Justiției *întreprinde măsuri în scopul determinării organizațiilor neguvernamentale naționale*, disponibile și competente de a acorda asistență în chestiunile de revizuire a legislației sub aspectul anticorupție”. Într-un stat democratic o instituție de stat poate cere concursul sau ajutorul societății civile, dar nicidecum “să o determine spre colaborare”. Formula respectivă, proprie perioadei sovietice, demonstrează arhaismul unor funcționari anchilozăți în tiparele acelei perioade, sau graba cu care a fost redactat acest raport.

În document sînt menționate și acțiunile întreprinse pentru reforma administrației publice. Astfel, „Reforma administrației publice a început odată cu numirea, pe 19 aprilie, a noului Guvern compus din 15 ministere și 13 agenții și birouri, față de 16 ministere și 17 departamente, conform structurii vechi a Executivului...drept rezultat, numărul funcționarilor publici încadrați

în activitatea autorităților administrative centrale, parte componentă a Guvernului, a fost redus cu circa 25 %”. Este greu de înțeles cum concedierea și apoi reangajarea funcționarilor publici sau micșorarea numărului instituțiilor centrale poate fi numită reformă. Observăm că sintagma menționată des în Planul de acțiuni „conform standardelor europene” a fost înlocuită cu frazele-standard, vehiculate de președintele Voronin: „În conformitate cu inițiativa Președintelui Republicii Moldova, reforma aparatului de stat urmează să se efectueze în bază a trei principii: crearea unui prag de remunerare a funcționarilor care ar elimina fenomenul corupției, reducerea numărului funcționarilor și a măsurilor prohibitive, implementarea unui sistem de selectare a cadrelor în organele puterii executive în bază de concurs” (pag.4). De cînd ideile șefului statului despre reformă sînt echivalente cu criteriile UE despre buna guvernare ?

De asemenea, Raportul relatează cu lux de amănunte realizările societății civile în implementarea planului, organizații pe care autoritățile centrale le-a ignorat și ironizat pînă nu demult, și pe care, nici nu le-a cooptat la procedura de monitorizare a Planului de Acțiuni. Menționarea eforturilor societății civile în acest context este cel puțin cînică. Se știe, că astăzi, doar un reprezentant al societății civile face parte din Comisia Națională pentru Integrare Europeană, restul fiind miniștri și alți funcționari.

În Raport se evită menționarea unor rezultate concrete ale implementării Planului de acțiuni, preferîndu-se anumite „măsuri executate” de către instituțiile de stat în cadrul propriilor programe de activitate. Această manieră de abordare a Planului de acțiuni ar putea să-i coste mult pe oficialii moldoveni, care nu au inclus în bugetul pentru anul 2006 nici un bănuț pentru implementarea Planului de Acțiuni. Penalizarea ar putea să vină din partea instituțiilor europene, inclusiv prin limitarea finanțărilor, chiar dacă se prevede ca alocațiile financiare pentru Politica de Vecinătate Europeană să crească pînă la €14.9 miliarde pentru 2007-2013, în comparație cu €8.5

miliarde pentru 2000-2006⁷.

Partea pozitivă a prezentării raportului de monitorizare este reconfirmarea intenției RM de a continua reformele în sistemul judiciar și al reformei politice, alinierea legislației moldovenești la normele europene, precum și în alte domenii, cum ar fi economia, comerțul, energia, ecologia, transportul etc.

Prognoze:

Politica internă a luat note slabe în luna septembrie. Acest lucru s-a datorat absenței unor pași concreți în implementarea programelor strategice. Majoritatea forțelor politice din țară sînt nemulțumite de calitatea politicilor Guvernului Tarlev. Indiferent care ar fi jocurile și înțelegerile dintre formațiunile politice ele trebuie să contribuie la armonizarea legislației moldovenești cu cea europeană. Pe o perioadă scurtă este greu de crezut că ar putea să apară disensiuni serioase între formațiunile parlamentare. Am putea fi martorii dezintegrării formațiunii parlamentare a lui Serafim Urechean datorate unor acute disensiuni interne, dar acest lucru nu avantajează formațiunile mici și decolorate care nu au contat la alegerile parlamentare din martie 2005.

Nemulțumirea publică a început să ia alte forme din cauza înrăutățirii și scumpirii condițiilor de trai. Alegerile din 27 noiembrie 2005 pot servi drept un bun prilej pentru populație de a-și vocifera dorințele și nevoile

Note:

¹ Punctajul este calculat în scară inversă de la 1 la 5 unde 1 este cea mai înaltă și 5 cea mai joasă valoare.

² INFOMARKET citat de www.azi.md, <http://www.azi.md/news?ID=35803>

³ Comunicat de presă al MAE IE, <http://www.mfa.md/Ro/Comunicate/2005-09-21VOstalepConfPres.htm>

⁴ Raportul poate fi găsit la <http://www.mfa.md/Ro/IntegEur/Raport%20semestr%20rom%202005.pdf>

⁵ Europa va fi alături de Moldova, interviu cu Benita Ferrero-Waldner, „Moldova Suverana”, 7 oct. 2005, p. 1

⁶ Poate fi citit la http://www.kmu.gov.ua/control/en/publish/article?art_id=17827784&cat_id=12853974

⁷ http://europa.eu.int/comm/world/enp/faq_en.htm#4.1

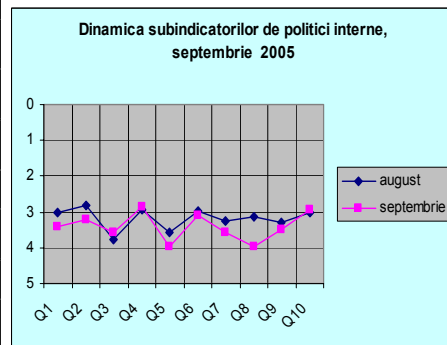
Anexe

CE ESTE INDICATORUL PSS:

Indicatorul are ca scop descrierea ritmului și direcției de transformări democratice în Republica Moldova prin intermediul unor evaluări calificate asupra variabilelor legate de politica internă, politica externă și probleme de interes special. Indicatorul PSS este calculat în funcție de valorile acordate la un șir de întrebări de către un grup de experți independenți. Rolul Grupului de experți a constatat în a nota tendințele percepute pe aceste categorii cu variabile cuprinse între 1 la 5, unde 1 reprezintă nivelul maxim de intensitate (presiunea problemei), iar 5 - nivelul cel mai redus de intensitate al categoriei respective. Evaluarea variațiilor înregistrate pe fiecare dintre aceste categorii a fost facilitată de utilizarea graficului.

I. Subindicatorii „Politici interne”	Valoarea		
	August	Septembrie	Dinamica
Lista întrebărilor de reper:			
Q1. Este sistemul politic din R. Moldova pluralist, democratic și viabil?	3,03	3,43	↓
Q2. Cît de eficiente vi se par autoritățile publice centrale (Parlamentul, Guvernul) în ultima vreme?	2,83	3,23	↓
Q3. Cît de transparente vi se par acțiunile și deciziile autorităților publice centrale din RM?	3,75	3,58	↑
Q4. Cît de eficientă este cooperarea între opoziție și putere în Parlamentul RM?	2,95	2,85	↑
Q5. Cît de obiectivă și profesională este TV publică din RM în reflectarea evenimentelor publice ?	3,58	3,98	↓
Q6. În ce măsură sunt respectate drepturile și libertățile fundamentale în ultima vreme în RM?	2,97	3,08	↓
Q7. Cît de credibilă și imparțială este justiția în RM?	3,27	3,58	↑
Q8. Cum apreciați progresele la îndeplinirea prevederilor SCERS și ale Planului de acțiuni RM-UE?	3,15	3,95	↓
Q9. Cum apreciați standardele de viață ale populației din ultima vreme?	3,28	3,48	↓
Q10. Cum apreciați rolul și inițiativele societății civile în ultima vreme din RM?	3,03	2,93	↑

Punctajul este calculat în scară inveră: 1 este cea mai înaltă și 5 cea mai joasă valoare

2. Dimensiunea politicii externe

Implicarea tot mai activă a Uniunii Europene (UE) în regiunea Mării Negre a introdus o notă optimistă în abordările privind reglementarea conflictului înghețat din Transnistria. Atuul fabricat de Chișinău prin adoptarea, la 22 iulie a legii asupra statutului regiunii transnistrene, dîndu-i o formulă de autonomie după modelul Gagauz-Yeri, a cauzat o criză de metodă în procesul de negocieri. În septembrie 2005 Moscova a răspuns prin trimiterea unui alai de demnitari, în frunte cu Serghei Baburin, vice-spicherul Dumei de Stat, în deplasare la Tiraspol pentru a minimiza importanța legii prin declarații de recunoaștere a RMN ca stat de facto¹. În octombrie, Rusia a continuat șirul presiunilor asupra Chișinăului prin prezentarea unui nou “plan”, care combină (în opinia Moscovei) Planul Iușenco și Planul Kozak. Chișinăul oficial a refuzat să-l examineze.

Negocierile au fost clintite din punctul lor mort de către UE. Ca urmare a cererii președinților RM și Ucrainei de a institui o misiune de monitorizare la hotarul moldo-ucrainean, Benita Ferrero-Waldner, Comisarul UE pentru Politica de Vecinătate a semnat, la Palanca, un memorandum tripartit cu oficialii celor două state. Începînd cu 1 decembrie 2005, misiunea își va începe activitatea prin inspectarea spațiului frontierelor și contracararea activității de contrabandă. Această măsură va afecta serios guvernul separatist de la Tiraspol. De mai bine de 14 ani, economia regimului lui Igor Smirnov s-a bazat pe exportul de armament și trafic ilegal de bunuri, persoane și droguri. Inițiativa UE este un pericol pentru existența enclavei

ruse de pe hotarul moldo-ucrainean. Rusia nu prea are de ales, decît să accepte prezența UE. Memorandum-ul nu privește nici Rusia, nici creatura politică rusă din Transnistria.

Rusia a încercat să-și învingă frustrarea prin inițierea unor politici represive contra exporturilor din Republica Moldova. Astfel, restricțiilor la importul de producție agricolă li s-au adăugat bariere la importul de vinuri moldovenești și șantajul majorării prețurilor la carburanții livrați Moldovei. Aceste măsuri nu vor putea frîna, totuși implicarea activă a UE și SUA în RM. Constrînsă de noile circumstanțe, Rusia a acceptat, pe 26 septembrie, lărgirea formatului de negocieri prin includerea UE, alături de SUA, drept observatori. Ce schimbă aceasta? Rolul de observator nu prea dă UE și SUA putere de a influența rezultatele formale ale negocierilor. Noul format este privit de mulți analiști ca un non-eveniment²: o schimbare care nu aduce schimbări. Cu toate acestea, analiștii consideră, însă, că prezența UE și SUA va modifica în scurt timp regulile de joc, nu atît prin rezultatele negocierilor, cît prin mobilizarea unor acțiuni ce schimbă realitatea pe teren.

Statutul limitat al UE este, totuși, mai bine decît absența sa din regiune. UE este, încă, la faza de formulare a politicii sale în regiune. Scopul UE este Ucraina. Ezitînd asupra Ucrainei și Turciei cu privire la desemnarea candidatului pentru următorul val de accesie, UE nu ascunde că ar prefera Ucraina pe o traiectorie de integrare posibilă.

Turcia este un concurent puternic. Spre deosebire de Ucraina, Turcia este mult mai interdependentă de UE, care este partenerul său comercial nr.1 și aproape nu depinde de vecinii săi non-europeni. Turcia deține astăzi controlul tuturor frontierelor sale; este un membru important al NATO și un indiscutabil lider regional. Ucraina, în comerțul căreia UE are o pondere de 35%, este foarte dependentă încă de vecinii săi non-europeni: Rusia. Ucraina este destabilizată de un conflict extra-teritorial: Transnistria și un conflict regional: Crimeea. Pe lîngă toate, Ucraina este dependentă puternic de Federația Rusă din puncte de vedere comercial și energetic.

Oficialii de la Bruxelles nu ascund faptul că rezolvarea crizei transnistrene este cheia Ucrainei spre UE. Ucraina trebuie să înceteze să privească interesele de grup ale oligarhiei sale drept interes național. În acest caz, Ucraina ar putea aduce o schimbare calitativă în formatul de negocieri asupra problemei transnistrene. În acest caz, Ucraina ar putea deveni instrumentul UE în soluționarea conflictului de pe Nistru. Ținînd cont de congruența interesului UE

cu cel al RM în problema transnistreană, o poziție fermă a Ucrainei ar putea diminua din handicapul RM în controlul spațiului său constituțional.

Alarmant pentru ARM este că opțiunea pro-europeană

a Ucrainei a fost clatinată de ultimele evenimente politice. Primul a venit la summit-ul de la Kazan de la sfîrșitul lui

De mai bine de 14 ani, economia regimului lui Igor Smirnov s-a bazat pe exportul de armament și trafic ilegal de bunuri, persoane și droguri.

august 2005. Ignorând linia de activitate de trei luni a executivului, și contrar voinței grupurilor politice care l-au susținut în octombrie 2004, președintele Iușcenko și-a dat acordul pentru intrarea Ucrainei în Spațiul Economic Unic, numit și spațiul „anti-UE”. Astfel, Iușcenko a transmis un mesaj încurajator planurilor Rusiei în întreaga zonă a CSI-ului de vest slăbind viteza integrării Ucrainei în NATO.

Un alt eveniment a fost criza guvernamentală de la Kiev, secundată de căderea Guvernului Timoșenko și scandalurile de corupție ce-au discreditat “revoluția portocalie”. UE și-a întors privirile spre Turcia. Poate oare această dezamăgitoare criză să rețină planurile UE față de Ucraina și, respectiv, Moldova?

O asemenea amânare i-ar convine UE, care e un actor nou în regiune. Oficialii UE nu se grăbesc să elaboreze decizii pripite față de conflictul transnistrean și speră să folosească acest răgaz pentru a se informa asupra acestui conflict. UE are nevoie de o astfel de informare pentru a-și cristaliza politica față de Moldova și Ucraina. În primul rând, pentru că nu există date credibile asupra situației de la frontiera moldo-ucraineană.³ Oficialii europeni cred că este posibil ca aserțiunile Chișinăului să fie exagerate. De fapt, în prezența diplomaților UE, doar reprezentanții RM vorbesc despre traficul exorbitant de arme și droguri. Comisarul UE pentru Noua Vecinătate, Benita Ferrero Waldner a exclus paragraful care denunța contrabanda de arme din memorandumul tripartit, pe motiv că nu există dovezi convingătoare. Ministrul Afacerilor Externe și al Integrării Europene al RM, Andrei Stratan nu a putut livra datele necesare, iar Ucraina și OSCE nu s-au exprimat în această privință, ceea ce ar putea însemna un recul serios în acțiunile Misiunii de monitorizare a frontierei moldo-ucrainene.

Această politică atentă a UE în zonă poate fi explicată prin necesitatea de a cristaliza un nou tip de politică a sa față de Rusia. UE se bazează pe politica europeană de vecinătate și doctrina de securitate elaborată de Javier Solana. Nici una din aceste politici nu a fost modelată să țină cont de

interesele Rusiei în regiune. Politica UE față de noua vecinătate prevede o largă agendă de stabilizare și incluziune politică și economică. UE vede acest lucru doar prin eliminarea focarelor de instabilitate, democratizare și europenizare, iar Rusia are și ea o politică de „vecinătate apropiată” în CSI-ul de vest, dar pe care scrie cu litere de-o șchioapă „neoimperialism”. Astfel, Moldova și Ucraina fac parte din două vecinătăți. „Vecinătatea apropiată” a Rusiei este o anti-vecinătate UE. Notorie pentru standardele joase ale democrației și neatractivă din punct de vedere economic, Rusia a creat și susținut enclave de insecuritate pe teritoriile Moldovei și Georgiei (Transnistria și Abhazia) pentru a nu permite extinderea UE în zonă. Planul a mers pînă la definitivarea strategiei UE față de România și Bulgaria. Odată cu accesiuinea lor, zona trebuie să fie securizată. Dacă Bruxelles-ul vede sursa insecurității în acest spațiu în proliferarea guvernelor separatiste necontrolabile, grupurile de interes de la Moscova, exact prin acestea își definește securitatea sa Rusia, care încearcă să decupleze statele mici de la periferia UE de procesul de integrare europeană.

Deși are toate atuurile pentru a grăbi soluționarea conflictului transnistrean, UE ezită, totuși, să arboreze obiective pe termen lung. Doctrina Solana definește Rusia drept partener strategic și afirmă că rezolvarea problemelor de securitate în apropierea Rusiei pot fi rezolvate doar cu concursul Moscovei. Rusia este partener al SUA în lupta contra terorismului și sursă indispensabilă de carburanți. Pentru UE Cu toate acestea, Rusia este dependentă de UE și SUA

exact din aceleași motive.

Cristalizarea politicii UE față de Rusia este indispensabilă soluționării conflictului transnistrean. Va putea oare UE să concilieze imperatiivele parteneriatului strategic cu Rusia cu stabilizarea zonei de vecinătate?

Va putea oare UE să concilieze imperatiivele parteneriatului strategic cu Rusia cu stabilizarea zonei de vecinătate?

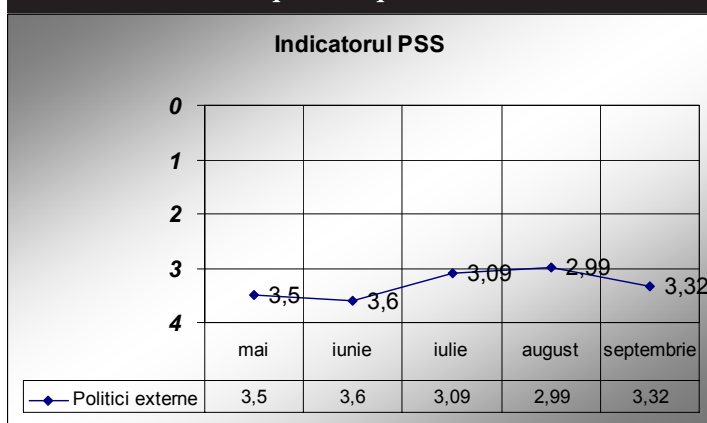
Interesul UE față de Ucraina este un prim factor pentru aceste decizii. Incertitudinile în jurul Ucrainei au impus conducerea RM să caute noi căi de acces la deciziile UE față de Transnistria. Încă de la începutul lunii, oficialii de la Chișinău au

întețit contactele cu țările baltice. Două luni în urmă, la momentul încheierii înțelegerii referitor la elaborarea Planului Individual de Acțiuni Moldova-NATO (IPAP), Chișinăul a primit declarații de susținere din partea guvernului estonian. Pe 6 septembrie 2005, Letonia a replicat poziția Estoniei prin declarațiile Secretarului de Stat al Ministerului Apărării al Republicii Letone, Edgars Rinkevics a întreprins o vizită oficială la Chișinău.

Odată cu admiterea UE în procesul de negocieri asupra problemei transnistrene a devenit important obținerea suportului membrilor noi a UE. Președintele RM a efectuat, între 26-29 septembrie, vizite de stat în Letonia, Lituania și Estonia. Pe 26 septembrie, Voronin, și Președintele Republicii Letonia, Vaira Vike-Freiberga, au semnat la Riga, o declarație comună cu privire la cooperare în combaterea crimei organizate, traficului ilicit de armament, de droguri și ființe umane. Letonia s-a declarat susținătoare a retragerii trupelor ruse de pe teritoriul RM.

Cea de-a treia țară baltică, membru UE și NATO, Lituania s-a declarat dispusă să acorde sprijin Moldovei în procesele de integrare europeană și de reglementare a conflictului transnistrean. Vladimir Voronin și Valdas Adamkus au convenit asupra dezvoltării unor relații speciale între țările lor. Totodată, oficialii lituanieni s-au declarat interesați să sprijinul opiniei publice europene pentru reglementarea conflictului transnistrean.

Indicatorul PSS reprezintă nivelul de stabilitate în politica externă pentru septembrie 2005

Punctajul este calculat în scară inversă: 1 este cea mai înaltă și 5 cea mai joasă valoare

Una din prioritățile conducerii RM trebuie să fie participarea cât mai activă în formarea opțiunii UE asupra Ucrainei și Moldovei. Dacă „Europa celor 15” ar prefera o schemă de cooperare cu Rusia în defavoarea unei politici ferme pentru Transnistria, Chișinăul ar trebui să valorifice cât mai intens relațiile cu noii europeni, interesați în securizarea zonei de vecinătate sau în diminuarea influenței Rusiei în Europa de Est. „Europa celor 25” poate deveni un partener hotărâtor pentru Chișinău. Noii europeni, și ei foste victime ale geopoliticii ruse, deci și cei mai interesați în stabilizarea Ucrainei și Moldovei ar putea fi cei care vor înclina cântarul UE pentru RM în anii apropiați.

Prognoze:

Implicarea tot mai activă a UE în zona Mării Negre, inclusiv în Moldova, va aduce după sine necesitatea cristalizării unei politici mai ferme a UE față de Rusia.

O platformă de securitate comună a Rusiei și UE pentru vecinătățile lor în

regiunea pontică nu este posibilă din cauza intereselor și metodelor diametral opuse. Cineva trebuie să învețe a ceda când resursele sînt limitate.

Moldova ar trebui să se folosească cât mai eficient de relațiile și setul comun de experiențe cu „noii europeni”, mai ales cu Polonia, Slovacia și Țările Baltice pentru a promova propriul model de securizare a frontierei; parte componentă a zonei de vecinătate cu UE. Relațiile cu Polonia și cu țările baltice au o importanță strategică deosebită. Fiind cei mai puțin rusofili membri UE, ar putea influența deciziile Bruxelles-ului pentru această regiune.

De asemenea, Chișinăul ar trebui să militeze pentru includerea SUA și UE în procesul de negocieri cu statut de mediatori plenipotențari. Includerea cel puțin a unuia dintre ei ar echilibra balanța de forțe în procesul de rezolvare conflictului transnistrean. Cu toate acestea, este puțin probabil ca UE să acționeze mai prompt pînă la startul misiunii de

la frontiera moldo-ucraineană, care va forma optica Europei asupra problemei transnistrene.

Este greu de crezut că SUA se va mulțumi cu rolul de observator în moment ce Transnistria este prea aproape de viitoarele baze americane la Marea Neagră, pentru a putea fi lăsată la discreția Rusiei. SUA, ca și UE, este conștientă de necesitatea mult mai stringentă de a se implica mai activ în procesul de stabilire a noii zone europontice, lăsîndu-și totuși rolul de locomotivă în susținerea eforturilor noilor săi aliați: Ucraina, Georgia, Azerbaijan, Armenia și Moldova).

Note:

¹ <http://azi.md/news?ID=35764>

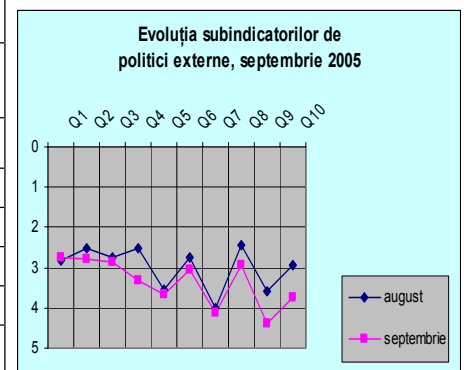
² Socor in Moldpress

³ <http://rferl.org/featuresarticle/2005/10/05F3742A-1C2D-4E1A-A57F-0E9780549795.html>

Anexe

II. Subindicatorii „Politici externe”		Valoarea		
Lista întrebărilor de reper:		August	Septembrie	Dinamica
Q1.	Este politica externă a RM mai articulată și mai eficientă decît acum cîteva luni în urmă?	2,83	2,73	↑
Q2.	În ce măsură integrarea euro-atlantică constituie în fapt obiectivul de bază al politicii externe ?	2,5	2,80	↓
Q3.	În ce măsură acțiunile de politică externă ale R. Moldova urmăresc interesele naționale ?	2,75	2,85	↓
Q4.	Cum apreciați rolul organizațiilor internaționale și regionale în consolidarea statului de drept și a suportului acordat reformelor economice în RM ?	2,53	3,33	↓
Q5.	Cum apreciați imaginea R. Moldova în afara hotarelor țării din ultima vreme ?	3,55	3,65	↓
Q6.	Cum apreciați relațiile Ucrainei cu RM din ultima vreme?	2,73	3,05	↓
Q7.	Cum apreciați relațiile Rusiei cu RM din ultima vreme?	4	4,13	↓
Q8.	Cum apreciați relațiile României cu RM din ultima vreme?	2,45	2,95	↓
Q9.	În ce măsură reflectă interesele RM prezența sa în cadrul CSI?	3,6	4,40	↓
Q10.	Este RM protejată suficient prin acorduri și parteneriate strategice pe plan extern?	2,95	3,75	↓

Punctajul este calculat în scară inversă: 1 este cea mai înaltă și 5 cea mai joasă valoare

3. Probleme de interes special

Conflictul transnistrean rămîne amenințarea cea mai gravă pentru securitatea națională a Republicii Moldova. În perioada de referință conducerea țării s-a arătat dispusă să revină la masa negocierilor cu ideea de a schimba accentele în abordarea conflictului.

Manevrele politice din vara acestui an au oferit speranțe de rezolvare a conflictului din sînga Nistrului cu ajutorul occidentalilor și iritare în sînul celor care mai visează destabilizarea internă a Republicii Moldova. În absența unui plan moldovenesc de rezolvare a conflictului transnistrean, la începutul

lunii septembrie, au apărut un șir întreg de inițiative particulare, dar care au rămas doar cu un răsunset minor în presă, fiind ignorate de părțile prezente la negocieri¹. Singura excepție notabilă este strategia “3D” care a determinat în linii mari “ideologia” Planului Iușenco, dar și percepția de ansamblu a occidentalilor (SUA, UE) înainte de a-și expune motivele implicării lor mai active în acest conflict. Acest lucru demonstrează și fermitatea oficialilor moldoveni de a merge pe logica celor 3 D, în formula exprimată de societatea civilă, eximate ulterior și prin actele legislative moldovenești din vara anului curent.

Răsturnarea Guvernului Timoșenko în Ucraina nu a fost în stare să provoace deturnări spectaculoase în procesul de soluționare a conflictului transnistrean. Intenția Chișinăului de a continua acțiunile prevăzute în Planul Iușenco reflectă cristalizarea unei viziuni clare și proprii asupra conflictului. Această viziune a luat forma unui scenariu al președintelui Voronin cu privire la soluționarea conflictului transnistrean. Acest scenariu integrează, de altfel, cele mai bune elemente ale proiectelor propuse de societatea civilă.

După aprobarea statutului juridic cu privire la raioanele din estul

Moldovei, un pas important în soluționarea conflictului transnistrean era lărgirea formatului de negocieri. În acest sens, Vladimir Voronin a declarat la Iași, la 25 septembrie, că Moldova nu va reveni la masa negocierilor dacă SUA și UE nu vor fi acceptați ca mediatori. Totuși declarația lui Voronin a fost urmată de alta în cadrul unui interviu acordat postului de radio BBC- „suntem gata să trăim în frig, să înghețăm fără gazul din Rusia... Noi nu vom ceda niciodată din integritatea, suveranitatea, din independența patriei, oricât ne-ar costa pe noi”. Recunoașterea de către șeful statului că în relațiile dintre RM și Rusia persistă doar o singură problemă – cea a Transnistriei, atestă o radicalizare a ostilității între Putin și Voronin, dar și o maturizare în percepția conducerii oficiale a Republicii Moldova față de natura conflictului transnistrean.

Un succes pentru RM în rezolvarea diferendului transnistrean a fost acela de a extinde formatul de negocieri, la 26 septembrie la Odesa. Totuși, acesta nu este un merit al președintelui Voronin, deoarece cedarea din partea Rusiei și a Tiraspolului a fost dictată de anumite constrângeri obiective, printre care și faptul că UE și SUA s-au „auto-determinat” să coopereze pentru reducerea insecurității în spațiul ex-sovietic. Partea bună a lucrurilor este că, fermitatea SUA și UE au determinat Moscova la anumite cedări, ceea ce nu s-a întâmplat de mai bine de 12 ani. Evenimentul în sine ar trebui să țină atentă conducerea de la Chișinău, deoarece acceptarea extinderii formatului de negocieri, cerută mai de demult de partea moldovenească și acceptată acum, la sigur a fost una bine gândită. Liderii separatiști au menționat și ei că salută această schimbare de context pentru că acestea au fost indicațiile Moscovei, care mai speră să joace într-o singură echipă cu ucrainenii. Să fie acestea ultimele cedări din partea Tiraspolului încadrate într-un plan bine gândit sau o acțiune disperată a separatiștilor lăsați în voia soartei de moscoviți ajunși la un târg cu occidentalii? Probabil, separatiștii mizează foarte mult pe susținerea Moscovei și pe faptul că UE și SUA nu vor avea drepturi de manevră în pofida calității de observatori.

Este cert un lucru. Un rol cheie în evoluția rezolvării diferendului transnistrean îl va juca Ucraina. Se pare că de acest lucru este conștient și președintele Voronin, căruia presupunem că i-a fost

șoptit în cadrul întâlnirilor bilaterale avute cu omologii său în cadrul summitului ONU de la New York. Nu este de mirare faptul că după întoarcerea sa de la New York, Voronin face o vizită lui Iușenco unde semnează o scrisoare comună adresată președintelui în Exercițiu al OSCE, ministrul Afacerilor Externe al Sloveniei,

Dimitrii Rupel. Ce doi au cerut OSCE să demareze acțiuni coordonate de pregătire și desfășurare a alegerilor în Consiliul Suprem al Transnistriei, sub control internațional. Potrivit mesajului, mecanismul principal al organizării alegerilor în organul reprezentativ al Transnistriei poate fi realizat prin intermediul unei comisii electorale internaționale pentru organizarea și desfășurarea alegerilor sub egida OSCE. Un

identificarea noilor aliați.

Frica lui Voronin a fost spulberată de atitudinea pozitivă a noilor state membre ale UE față de Moldova. Aceste state membre NATO privesc cu antipatie politica neo imperială a Rusiei, politică care afectează și Moldova. Vizitele președintelui Voronin în Statele Baltice, apoi în Grecia și Croația deschid noi orizonturi pentru politica externă a țării, precum și noi posibilități de acțiune în cadrul formatului de negocieri în problema transnistreană.

Cu toate acestea, este greu de crezut că liderii separatiști vor lăsa de bună voie acest spațiu vital pentru interesele lor economice. Astfel, presiunile contra intereselor lor oligarhice trebuie să crească. În cazul în care profiturile separatiștilor vor începe să scadă ca urmare a inspecției frontierei moldo-ucrainene, liderii de la Tiraspol ar putea prelua o altă poziție la negocieri, anume cea de acceptare a statutului de autonomie, dar în frunte cu vechea conducere – fapt inacceptabil pentru Moldova și comunitatea internațională.

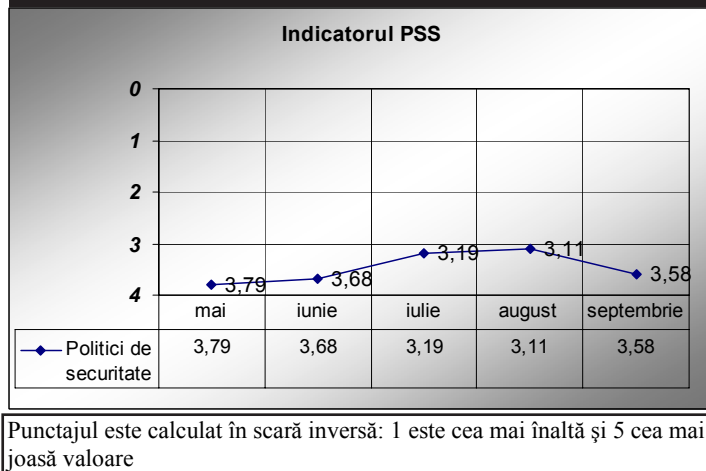
Totuși, administrația de la Chișinău și-a făcut temele pe acasă – a reușit semnarea unui memorandum tripartit cu Ucraina și UE de monitorizare a frontierei moldo-ucrainene. Problemele care survin, însă, sînt legate în primul rînd de percepția experților europeni față de ceea ce este contrabandă: arme, droguri și mărfuri care nu sînt certificate de organele abilitate ale R. Moldova. Pentru a lipsi Tiraspolul de “seva sa hrănitore”, Moldova ar trebui să insiste asupra curmării exportului Transnistriei fără ștampila RM ca obligație legată de participarea sa în OMC.

Un eveniment important pentru procesul de reglementare a conflictului transnistrean ar fi trebuit să fie conferința internațională, proiectată la sfîrșitul lunii septembrie. Din motive necunoscute această conferință a fost amînată pentru luna decembrie 2005, care coincide, însă, cu alegerile din „RMN”. Tot în decembrie își începe activitatea misiunea UE de monitorizare a frontierei. Să fie oare aceasta o banală coincidență?

La conferința internațională pentru reglementarea problemei transnistrene reprogramată pentru luna decembrie urmau să participe: Înalțul Reprezentant pentru politica externă și securitate al UE Javier Solana, Reprezentantul special pentru Eurasia al Departamentului de Stat al SUA, iar din

După aprobarea statutului juridic cu privire la raioanele din estul Moldovei, un pas important în soluționarea conflictului transnistrean era lărgirea formatului de negocieri.

Indicatorul PSS reprezintă nivelul de stabilitate în probleme de interes special pentru septembrie 2005

prim pas pentru constituirea acestei comisii electorale internaționale ar trebui să fie evaluarea situației curente de către experții internaționali în regiunea transnistreană a Republicii Moldova. În acest sens, Voronin și Iușenco au propus instituirea unei misiuni de evaluare internațională, condusă de OSCE și care să "evalueze situația în teritoriu și să elaboreze recomandări privind condițiile și volumul de activitate, în vederea creării climatului corespunzător pentru alegeri libere și democratice, să propună cadrul temporal al acestora, regulile electorale, proiectul de regulament, rolul și mandatul organizațiilor internaționale".

Sfătuit, probabil, la New York pentru a trece la astfel de acțiuni, Voronin a inclus în scenariul său și atragerea simpatiei și prieteniei noilor state membre ale UE. Următoarele vizite ale lui Voronin în România, Țările Baltice după summit-ul de la New York vin în susținerea acestei idei. Frica față de răzburarea „Fratelui mai mare” (Rusia) l-a împins pe președintele moldovean să se orienteze rapid în

partea Rusiei și Ucrainei reprezentanți la nivelul viceministrilor de externe. Invitații au fost trimise și conducerii de vîrf a OSCE². Conferința își propunea să examineze întregul spectru de chestiuni ce vizează

**„Suntem gata să trăim în frig, să înghețăm fără gazul din Rusia... Noi nu vom ceda niciodată din integritatea, suveranitatea, din independența patriei, oricât ne-ar costa pe noi”
Vladimir Voronin.**

reglementarea problemei în conformitate cu Planul propus de Președintele Ucrainei Viktor Iușcenko, de la organizarea controlului necesar pe segmentul transnistrean al frontierei moldo-ucrainene pînă la pregătirea desfășurării alegerilor democratice în regiunea secesionistă.

Importanța conferinței reiese din subiectele agendei. Tindem să credem că misiunea conferinței este mai mult de a constata starea de fapt existentă în procesul de soluționare a conflictului transnistrean. Republica Moldova și-a expus ferm poziția sa față de regiunea transnistreană prin adoptarea actelor legislative din iunie-iulie 2005. Acum Moldova are nevoie de susținerea internațională în aplicarea deciziilor luate. Conferința respectivă ar

putea fi un bun prilej pentru RM de a obține un angajament de susținere din partea „prienilor din vest”, adică UE și SUA, dar numai dacă va trata cu seriozitate propriile decizii luate, inclusiv cea de suprimare a comerțului ilegal, excluderea comunicării aeriene și pe calea ferată în regiune, fără acordul expres al Chișinăului. În acest sens, ar fi util ca și conferința să se încheie cu semnarea unei declarații pe problema transnistreană care va servi în continuare drept un angajament scris din partea părților participante la conferință.

Prognoze:

Conflictul transnistrean a continuat să fie preocuparea de bază a elitelor politice din RM. Implicarea tot mai activă a occidentalilor în procesul de soluționare a conflictului transnistrean va stîrni probabil reacții acide din partea Tiraspolului și a Moscovei. Dar acestea nu ar fi o noutate.

Uniunea Europeană este tot mai interesată de stabilizarea hotarului său estic, avînd în vedere că Bulgaria și România vor deveni membri ai UE în 2007. Soluționarea conflictului transnistrean devine, astfel,

o necesitate stringentă pentru instituțiile europene. Iar Chișinăul nu trebuie decît să profite de conjunctura geopolitică, urmîndu-și interesele sale naționale.

Inițiativele UE trebuie refocalizate spre democratizarea regiunii transnistrene, precum și stabilirea unui control strict asupra militarilor ruși în regiune și a milițiilor separatiste. Proiectele europene vor avea în vizor susținerea societății civile și a mass-media independente, iar autoritățile moldovenești nu le rămîne decît să fie deschise față de inițiativele europene și să vină cu noi soluții de implementare.

Note:

¹ Este vorba despre studiul Societății Academice Române, a Institutului „Ovidiu Șincai” și a Universității Berrtrand Russel, care a parvenit prin intermediul unei știri difuzate de agenția MOLDPRES.

² Romanian Global News, <http://www.rgnpress.ro/content/view/9043>

Anexe

CE ESTE INDICATORUL PSS:

Indicatorul are ca scop descrierea ritmului și direcției de transformări democratice în Republica Moldova prin intermediul unor evaluări calificate asupra variabilelor legate de politica internă, politica externă și probleme de interes special. Indicatorul PSS este calculat în funcție de valorile acordate la un șir de întrebări de către un grup de experți independenți. Rolul Grupului de experți a constat în a nota tendințele percepute pe aceste categorii cu variabile cuprinse între 1 la 5, unde 1 reprezintă nivelul maxim de intensitate (pre-siunea problemei), iar 5 - nivelul cel mai redus de intensitate al categoriei respective. Evaluarea variațiilor înregistrate pe fiecare dintre aceste categorii a fost facilitată de utilizarea graficului.

III. Subindicatorii „Politici de securitate”		Valoarea		
Lista întrebărilor de reper:		August	Septembrie	Dinamica
Q1.	Cum apreciați stabilitatea sectorului de securitate din RM în ultima vreme (CSS, SIS, Ministerul Apărării, MAI etc.) ?	2,78	3,20	↓
Q2.	Este securitatea RM suficient protejată prin acorduri și/ sau tratate internaționale și regionale ?	2,75	3,65	↓
Q3.	Cum evaluați cursul general și acțiunile autorităților centrale din ultima vreme în vederea reglementării pașnice a conflictului transnistrean?	2,63	2,78	↓
Q4.	În ce măsură este RM protejată de politicile de șantaj energetice ale unor țări străine?	3,9	4,30	↓
Q5.	În ce măsură este RM capabilă să contracareze contrabanda și traficul de frontieră, comerțul ilicit cu arme și stupefiante?	3,17	3,57	↓
Q6.	Este R. Moldova un stat care se poate apăra efectiv în eventualitatea unei agresiuni externe ?	3,55	4,45	↓
Q7.	Cum apreciați locul RM în spațiul de securitate euro-atlantic de securitate și apărare colectivă ?	2,3	2,60	↓
Q8.	Cît de mult are nevoie RM de capacități militare moderne de apărare?	2,95	2,95	↔
Q9.	În ce măsură corespunde sintagma „neutralității permanente” situației curente în care se găsește și intereselor naționale ale RM?	3,95	4,70	↓
Q10.	Care este eficiența politicilor de combatere a crimei organizate și corupției, inclusiv ale celor transfrontaliere din ultima vreme în RM?	3,35	3,55	↓

Punctajul este calculat în scară inveră: 1 este cea mai înaltă și 5 cea mai joasă valoare

